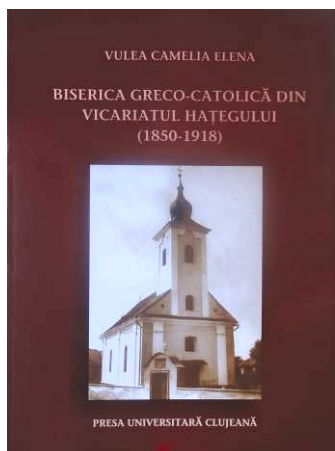

Camelia Elena Vulea, *Biserica Greco-Catolică din Vicariatul Hațegului (1850-1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009, 369 p.

Istoriografia despre Țara Hațegului înregistrează un moment de valorificare prin lucrarea Cameliei Elena Vulea, *Biserica Greco-Catolică din Vicariatul Hațegului (1850-1918)*, care întregește prețioasele contribuții cu care autoarea și-a obișnuit cititorii în acest peisaj tematic¹². Încă de la începutul lucrării, prin cuvântul înainte semnat de cercetătorul științific de la Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române, Simion Retegan, sunt oferite lectorilor mai multe informații asupra metodei de lucru, instrumentarului folosit de autoarea cărții, sursele preponderent inedite utilizate, lucrările de specialitate consultate, detaliate în bogata bibliografie a cărții¹³.

Cartea reprezintă o radiografie, atât cât a permis cercetarea materialului documentar, a Vicariatului Greco-Catolic al Hațegului, între anii 1850-1918. Scopul ei este evidențiat de către Simion Retegan în amintitul cuvânt introductiv: „Descriptivă și analitică deopotrivă, imaginea vicariatului pe care o înfățișează această lucrare are adâncime prin mânguirea competentă a unei bogate documentații, prin efortul constant de reconstituire a liniilor de evoluție, prin pertinenta analizei istorice, dar are în același timp subtilitate datorită unei vizibile tente sociologice, a multiplelor deschideri care se operează, a unei certe mobilități discursive. Instituția vicarială apare astfel în fața noastră la nivelul său central cu întreaga sa coerență interioară, cu toată ponderea sa eclesiastică, cu întreaga sa implicare școlară și națională”¹⁴. Pe acest fundal general, autoarea creionează portretele ierarhilor uniți de Lugoj, ale vicarilor, ale unor preoți, prin intermediul unor anexe laborios alcătuite putându-se afla informații despre starea lor socială și condiția materială, despre formația lor intelectuală și teologică, lectorii pășind parcă în interiorul bisericilor și caselor parohiale hațegane, ori în comunități, devenind martori ai derulării vieții credincioșilor greco-catolici în zilele de sărbătoare sau în

¹² Alături de lucrarea menționată trebuie amintite și alte contribuții ale autoarei: *Vizitațiuni canonice în Țara Hațegului, 1852-1885*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003 (în colaborare cu Luminița Wallner Bărbulescu) și *Școala românească în vicariatul greco-catolic al Hațegului. A doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului XX*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009.

¹³ Camelia Elena Vulea, *Biserica Greco-Catolică din Vicariatul Hațegului (1850-1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 8.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 8-9.

cele obișnuite, fiind conectați la greutatea materiale, culturale, sociale, școlare cu care se confruntau preoții acestei confesiuni, precum și la stilul acestora de viață. Din nefericire, referirile la problemele de natură spirituală cu care se confruntau comunitățile din Țara Hațegului sunt mai puține, poate și datorită faptului că tema este de o mare complexitate, iar o prezentare completă a diferitelor evenimente ar fi fost o întreprindere dificilă, dacă nu chiar imposibilă, în condițiile fragmentării și lacunelor existente în materialul arhivistic. După cum ea însăși recunoaște, în lipsa unei documentații cuprinzătoare, convingerea că „recompunerea unor lucruri mărunte poate da naștere la ceva interesant” este imboldul care a declanșat munca de cercetare al cărei rezultat este volumul de față¹⁵.

Capitolul I („Vicariatul Hațegului. Organizare și funcționare”) prezintă instituția vicariatului, organizarea, numirea, atribuțiile, veniturile și pregătirea vicarilor, precum și modul de organizare al sinoadelor vicariale. În următoarea diviziune a cărții („Parohiile Vicariatului Greco-Catolic al Hațegului”) sunt descrise parohiile din vicariat, cu referire specială la parohia Hațeg, modul lor de organizare, funcționarea comitetelor și a consiliilor parohiale, cu date bogate despre preoți (alegerea lor, investirea în preoție, pregătirea lor școlară și starea materială), dar și despre personalul ecleziastic auxiliar. Lipsesc însă din nou informațiile despre problemele spirituale cu care se confruntau clericii, chiar dacă acestea ar fi putut reprezenta cazuri mai izolate.

Cel de-al treilea capitol („Edificii bisericești”) surprinde prin structurarea informației și prin noutate, deoarece sunt surprinse fazele premergătoare construcției unui lăcaș de cult, un accent important căzând pe motivație, găsirea fondurilor și a resurselor, apoi pe alegerea locului, întocmirea documentației, executarea lucrărilor, alegerea hramului noii biserici, când are loc și târnosirea ei și nu în ultimul rând înzestrarea internă cu toate cele necesare săvârșirii cultului. O atenție deosebită este acordată caselor parohiale, fiind întocmită o situație pentru fiecare parohie din vicariat; concluzia la care ajunge autoarea este că, la mijlocul secolului al XIX-lea, existau prea puține case parohiale construite, eforturile de construire a acestora având loc pe parcursul deceniilor de până la finele secolului al XIX-lea. Nu lipsesc datele despre biserica din Densuș și lucrările de restaurare și intervenție efectuate.

Cel de-al IV-lea capitol („Biserică și societate”) constituie o radiografie a vieții din comunitățile greco-catolice ale vicariatului Hațegului, în care sunt reliefate misiunea preotului, rolul său în parohie și relațiile dintre acesta și cei păstoriți, precum și subordonarea preoților față de ierarhia Bisericii Greco-Catolice și autorității. Problemele cu care se confruntau credincioșii erau unele care presupuneau o misiune și o implicare ferventă a preoților: superstițiile, absența de la slujbe, desfrânarea, furtul, bețiile, refuzul achitării datoriilor către biserică erau

¹⁵ *Ibidem*, p. 12.

doar câteva dintre ele. Nici slujitorii Domnului, uneori, nu erau departe de aceste situații, la care s-ar mai putea adăuga și insubordonarea câtorva față de superiori. Exemplele sunt elocvente, dar din păcate prea puține, în raport cu dimensiunile celorlalte capitole și cu importanța tratării cu mai multă atenție a misiologiei din cadrul Vicariatului Greco-Catolic de Hațeg. O altă scădere a cărții Cameliei Vulea ar fi dimensiunile destul de reduse de care beneficiază concluziile în cadrul întregii construcții. Chiar și periplul istoriografic, în care sunt amintite contribuțiile istoriografice despre situația bisericilor din Țara Hațegului și starea școlilor de aici, dintre care pot fi amintite lucrările lui Iacob Radu, Gheorghe Naghiu, Ioachim Lazăr, s-ar fi convenit să fie mai extins¹⁶.

Anexele, importante și valoroase prin inedit, constituie un instrumentar de preț pentru fiecare cercetător și istoric, dar nu numai. Sunt prezente tabele cu situația confesională pentru fiecare parohie (numele preoților, anul hirotonirii și perioada de activitate), liste cu parohii proveniți din familii de preoți, studiile absolvite de preoți, veniturile preoților și personalului auxiliar, dimensiunile și valoarea bisericilor din vicariat, situația fondului funciar al acestora, hramurile bisericilor, anul și materialele din care au fost construite sau renovate, situația caselor parohiale și statistica clopotelor din lăcașurile de cult hațegane¹⁷.

Lucrarea Cameliei Elena Vulea este valoroasă și prin faptul că valorifică documentele inedite din Arhiva Vicariatului de Hațeg și din alte fonduri protopopiale și parohiale păstrate la Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale (protocoale de vizitațiuni, rapoarte, documente judiciare, anchete și procese, corespondență, circulare episcopale ș.a.), diverse surse editate (precum șematisme, circulare, recensăminte), bibliografia generală și de specialitate. Bună cunoscătoare a limbilor izvoarelor, Camelia Elena Vulea a putut înfățișa evoluția Vicariatului Greco-Catolic de Hațeg și situația existentă în parohiile sale pe baza informației documentare primare. Volumul constituie o adevărată monografie, care prezintă organizarea instituțiilor, oamenii și problemele cu care s-au confruntat aceștia în perioada de timp supusă analizei. Stilul este viu, savuros, textul fiind caracterizat de cursivitate și eleganță, în pofida informațiilor bogate, semn al pasiunii cu care autoarea s-a dedicat subiectului. De aceea, apariția lucrării este binevenită, iar informațiile diseminate sunt de o deosebită valoare pentru reliefaarea situației bisericilor greco-catolice din Vicariatul Hațegului.

OVIDIU-VALENTIN BOC

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

¹⁶ *Ibidem*, pp. 15-27.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 257-289.